

Ptáci ve městech zapomínají své vlastní písně a napodobují zvuky, které slyší nejčastěji – mobilní telefony, automobilová poplašná zařízení a troubení. (Zpráva ČTK)

Malá Natálka by chtěla mít svůj mobilní telefon. Ne jen tak pro nic za nic, ale aby byla jako maminka. Ta si mobilem pořád s někým povídá a na Natálku nemá čas. Kdyby Natálka měla mobil, mohla by si také povídat. Jenže tohle dospělí nechápou. Vlastně nechápou ani to, že se pětiletý člověk může cítit osamělý. Asi jim nikdy pět nebylo. Ale někdy se může stát zázrak a mobil přiletí na okno sám od sebe...

* Cena Noci s Andersenem 2012

* Zlatá stuha IBBY 2013 – výtvarná část, nominace

CÍLE

Představit dětem titul – motivovat k jeho další společné či samostatné četbě, předvídat téma a obsah knihy z úvodní básně, propojovat text s osobní zkušeností a vyjádřit vlastní názor.

CÍL SLOVY DĚTÍ

„Společně se dnes začteme do jedné knížky, nebudu vám říkat, o čem je, věřím, že z přečtené básničky to poznáte a najdete mezi vystavenými knihami tu správnou. Při čtení si řekneme, zda jsme už zažili něco podobného a jak bychom některé situace v příběhu řešili my.“

POMŮCKY

- velký záznamový papír
- „pomocníci“ (víčka, lepička, nálepky, plyšáci atd.)
- kartičky s texty ke společnému čtení
- karty tvrzení k rozhodování
- vytištěná básně z knížky

DÉLKA LEKCE

1 vyučovací hodina

Ivona Březinová: Natálčin andulák

C

PŘED ČETBOU

Přečtete úvodní báseň z knížky bez dalšího vysvětlování, pomalu a výrazně (v případě potřeby víckrát).

„Co si o básni myslíte? O čem je? Souhlasíte s ní?“ Pokud jsou děti zvyklé spolu komunikovat, vyzvěte je, aby nejprve řekly svůj názor sousedovi. Pak mohou někteří sdílet nahlas.

Nyní je vhodné sdělit cíl lekce dětem.

- 1 „O čem si myslíte, že knížka bude?“ Návrhy dětí zapisujte na velký papír, aby ho bylo možné zachovat, a v závěru nejen této lekce, ale po případném dočtení celé knihy, se k němu vrátit.
- 2 Rozdejte dětem lepičku, víčka apod. a požádejte je, aby je přiložily ke knížce, kterou tipují, že se bude číst. Na knihy je dovoleno se jen dívat. Vyzvěte ale děti, ať si obálky důkladně prohlédnou, ať prozkoumají všechny obrázky na obálce, pokud tak udělají, jistě najdou tu správnou. Dle počtu dětí a podmínek prostoru navrhuji dát 3–5 knih (dle zkušenosti dětí pak dát knihy zcela jasně jiné, či naopak).

Dle času se můžete zeptat dětí, zda by chtěly říct, proč volily, jak volily. Celou aktivitu zhodnoťte, tzn. ukažte správnou knihu, otevřete ji na stránce s básní a ukažte dětem. Nehodnoťte úspěšnost dětí, spíše se doptávejte těch, co volily jinak, co je k tomu vedlo. Rozhodně nesoutěžíte.

- 3 Pokud jsou ve třídě již čtenáři, mějte připravené krátké očíslované úryvky textu (stačí i vždy jedno slovo). Nabídněte dětem, že pokud chtějí také číst, ať si vyberou jeden či více úryvků. Je dobré, když se na každého zájemce dostane, vícekrát ale není nutné (pouze pokud je zájemců opravdu jen málo), četba nebude příliš dlouhá.

V textu si označte úryvky stejným číslem a vždy vyzvěte děti vyslovením čísla, kdo má číst. Raději nedávejte čísla za sebou vzestupně, děti pak mají tendenci počítat si, kdy budou na řadě, a to jim brání v pozorném naslouchání. Metodu společného čtení s vyvoláváním dětem samozřejmě předem vysvětlíte.

BĚHEM ČETBY

Začněte číst a čtete až po **nevidíš, že telefonuju?** Zde přerušete četbu.

„Už jste zažili něco podobného?“

Nechte děti volně mluvit, pokud nikdo nic neřekne, nevádí, pokračujte dále v četbě, přečtete následující řádek.

- 4 „Jak se tváří lidé při telefonování, pojďte si to zkusit.“ Všichni si zcela svobodně a společně zkusí telefonické grimasy a gestikulaci, ideálně i s paní učitelkou. Vhodné je v lavicích a v tichosti – pantomimicky.

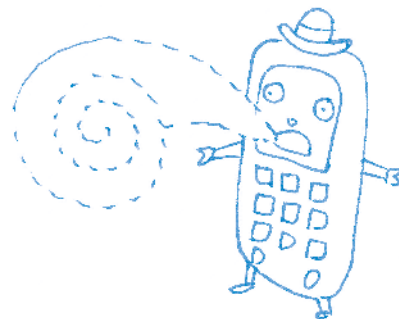
Pokračujte v četbě až na další stranu do místa **Mobil nepotřebuješ**.

„Chtěli byste mobil? A proč?“ Pro ty, kdo řeknou, že ho mají: „Pamatujete si, kdy a jak (popřípadě proč) jste ho dostali?“ A otázka pro obě skupiny: „Potřebujete mobil? A k čemu?“

Čtete dále na další stranu až do ... **není nikdy sám**.

- 5 „Co si myslíte, měla by Natálka dostat mobil?“ Požádejte děti, aby se ve třídě postavily na dvě různá místa (označená ideálně obrázky nebo slovy vystihujícími tvrzení – Natálka by (určitě) měla dostat mobil – Natálka by (určitě) neměla dostat mobil. Dle schopností dětí je možné použít názorovou škálu – pak doporučuji dát do tvrzení i slovo určitě – děti se postaví do takové vzdálenosti k jednotlivým tvrzením, nakolik s nimi souhlasí. Několika dětí (ideálně je každý z nich na jiné pozici) se zeptejte, proč si to myslí.

Čtete dále až do ... **táta nevrátí z práce, neusne**. Zde s četbou skončíte.

PO ČETBĚ

Po krátké pauze na doznění textu se vraťte k papíru s předvídaním a hledejte, co můžete označit za správné tvrzení. Čtete je a ptejte se na zhodnocení dětí. Co nemůžete zhodnotit, čeká na další potvrzení, popřípadě vyvrácení, nyní si papír pouze musíte uschovat.

Na úplný závěr nechte kolovat knihu z ruky do ruky. Kdo má knihu v ruce, může krátce říct, co se podle něj v knížce dále stane. Kdo nechce nic říct, předá knihu dál beze slov.

Ivona Březinová: Natálčin andulák

C

CÍLE

Na textu trénovat používání čtenářské strategie předvídání, dále pak vysuzování. Všimát si obrazných vyjádření, která autor-ka používá, v kontextu jim porozumět.

CÍL SLOVY DĚTÍ

„Budeme dnes pokračovat v četbě knížky Natálčin andulák, a protože už část příběhu známe, budeme společně předvídat, co a jak se stane dále. Také si budeme všimát vět, které jsou napsány jinak, než se běžně mluví, a zkusíme spolu zjistit, zda takovým větám opravdu rozumíme.“

(Je pravděpodobné, že si knihu po minulých lekcích již někdo přečetl. Zjistěte tuto skutečnost a případně čtenáře požádejte, aby ostatním děj dopředu neprozrazovali.)

POMŮCKY

- plakát – velký papír s předpověďmi tématu knihy z minulých lekcí
- kartičky s texty ke společnému čtení
- karty s obraznými vyjádřeními z textu
- malé papíry

DĚLKA LEKCE

2 vyučovací hodiny při plné realizaci všech doporučených aktivit

PŘED ČETBOU

Vystavte plakát s předpověďmi o tématu knihy a ptejte se dětí, zda si vzpomínají na knížku, ke které se plakát vztahuje. Pak knihu ukažte a připomeňte její název. Nechte ji opět kolovat a vyzvěte děti, aby každý vždy krátce řekl, co si pamatuje z minulého čtení. Mluví vždy ten, kdo má knihu, kdo nechce mluvit, může poslat knihu dál beze slova. Bude-li to nutné, shrňte předchozí děj.

Přečtěte poslední větu minulých četby:

Natálka zavřela oči a umiňovala si, že dokud se táta nevrátí z práce, neusne. Ptejte se dětí, zda si myslí, že usne, nebo ne. Mohou svoji předpověď vyjádřit otevřenými a zavřenými očima. Nemusíte komentovat, pouze také ukažte, co si myslíte.

BĚHEM ČETBY

Začněte číst novou část příběhu. Navažte na poslední větu **s. 9** a skončete na stejné straně dle: **Jenže mobil nikdo nezvedal.**

- 1 „Co udělá Natálka?“ Nechte děti pracovat ve skupinách, ideálně po 4. V každé skupině ať si děti sdělí svůj názor a za celou skupinu se dohodnou na jedné předpovědi. Dejte dětem na diskuzi dostatek času, pak vyzvěte, aby každá skupina přednesla svou předpověď. Předpovědi skupin pište na tabuli.

Čtěte dále až na konec **s. 11 ... neležel mobilní telefon.** Projděte předpovědi na tabuli, označte ty, které byly správné. U těch, které správné nebyly, řekněte, že příběh by se mohl vyvíjet i takto a že spisovatelé nás často záměrně překvapují. Děti nesmí získat pocit, že jde o soutěž a o dopátrání se jediného správného výsledku. I samo předvídání má čtenářskou hodnotu.

Na magnetickou tabuli umístěte karty s obraznými vyjádřeními z přečteného textu, popřípadě je promítněte na interaktivní tabuli:

Líně se válelo ticho.

Okno s široce otevřenými očima.

Záclona mu lehce povívala na čele.

U okna se schovával mobil.

- 2 Ptejte se dětí, co jednotlivá vyjádření znamenají. Návrhy zakomponujte do textu místo původních, ověřujte

s dětmi, zda v kontextu fungují. Pak se děti zeptejte, zda se jim více líbí, jak to napsala spisovatelka, nebo jejich návrhy. Nedělejte žádný závěr, jde o jejich názor.

Přečtěte znovu poslední řádky na **s. 11** od **Tiše vstala.**

- 3 Co to zvonilo? Rozdejte dětem malé papíry a nechte je jednotlivě napsat nebo nakreslit, co předvídají. Pak papírky shromážděte na jednom místě a s dětmi rozřídte na hromádky se stejnými předpověďmi. Výsledné předpovědi zapíšte na tabuli.

Pokračujte v četbě a hned po první větě se vraťte k předpovědím z kartiček na tabuli a smažte všechna, krom správného. Pokud nikdo ptáčka nepředvídal (děti ho viděly na obalu a je dost nepravděpodobné, že by jim tento fakt unikl), smažte vše a napište **PTÁČEK.**

Čtěte dále až po větu **Jsi kouzelný?** na **s. 12.**
- 4 Požádejte děti, ať vyjádří názor na to, zda je, nebo není ptáček kouzelný. Ať vytvoří dvě názorové skupiny na různých místech ve třídě. Podle počtu dětí pak názorové skupiny rozdělte ještě do menších skupin a nechte děti předvídat, jak se bude příběh dále vyvíjet. Funkce postavy (ne/kouzelnost), kterou děti zvolily, by měla být z jejich předpovědí znát. Nechte každou skupinu promluvit, předpovědi tentokrát nezapíšíte. Pak se děti posadí (tím se i promísí názorové skupiny) a vy pokračujete v četbě. Od **Asi nebyl** až po konec **s. 13.**

- 5 Nechte děti vysuzovat: Byl tedy ptáček kouzelný? Proč si to myslíte? V této fázi není dokázána pravdivost ani jednoho tvrzení, indicie z textu ale napovídají, že ptáček kouzelný nebude.

Přečtěte první tři řádky na **s. 15**, která končí **... do hlubokého spánku.**
- 6 Další předpověď děje můžete zahrát. Děti můžete nechat ve skupinách (min. po 4)

rozdělit si role – Natálka, ptáček, maminka a tatínek – a sehrát scénku vícekrát, tak jak si ji každá skupinka připraví. Nebo vybrat 4 dobrovolníky z celé třídy a sehrát scénku jen jednou. Scénka by měla vyjadřovat, jaké bylo ráno, co se stalo u Natálky doma, když rodiče objevili ptáčka. Dramatizaci můžete realizovat i metodou živé obrazy.

Čtěte dále až na **s. 16** do věty **Necháme si ho, mami, vid? zaškemrala Natálka.**

- 7 Nechte děti předvídat, zda si ptáčka nechají, dle naladění dětí můžete použít názorovou škálu (viz lekce 1), popřípadě nechat děti jen ve dvojicích si sdělit, co si kdo myslí. Dobrovolníci pak řeknou své názory, vždy se ptejte, proč si to myslí.

Pak poproste děti, aby zvedl ruku ten, kdo by chtěl, aby si ptáčka nechali. Tím také povedete děti k rozlišení přání a předvídání. Výsledná přání zaznamenejte schematicky na tabuli – třeba velké kolo na jedné straně + text mají ptáčka; malé kolo na druhé straně + text nemají ptáčka – pokud si většina přála, aby si ho nechali.

Dočtěte do konce **s. 17.**
- 8 Vysuzujte z textu: Nechájí si tedy ptáčka? Podle čeho jste to poznali?

PO ČETBĚ

- 9 Vraťte se k velkému papíru z první lekce, zkontrolujte zatím nejasné předpovědi, postupujte jako u první lekce. Ukažte dětem, že v knize zbývá ještě více než 10 stránek. Co se v nich asi stane? Můžete opět nechat kolovat knihu a nechat děti předvídat, předpovědi zapíšte na druhou stranu velkého papíru, který do příště uchováte. Karty s obraznými vyjádřeními nechte viset na viditelném místě ve třídě.

Při četbě je možné užít společné čtení s vyvoláváním (části textu na očíslovaných kartičkách – viz lekce 1).

CÍLE

Hledání souvislostí mezi textem a realitou, porovnání beletristického a informačního textu – výběru vhodného textu podle účelu čtení.

CÍL SLOVY DĚTI

„Už víme, že Natálka má andulku. Dnes se o ní něco více dozvíme a společně ověříme, zda se skutečné andulky chovají stejně.“

POMŮCKY

- velký papír s předpověďmi tématu a děje knihy z minulé a předminulé lekce
- kartičky s texty ke společnému čtení
- chovatelské příručky k chovu andulek (v dětských odděleních knihoven bývají ty vhodnější pro děti, lze ale použít i příručky pro dospělé, které jsou více ilustrované)
- interaktivní tabule
- přístup k internetu
- velké papíry rozdělené na dva sloupce nadepsané NATÁLČIN ANDULÁK a ANDULKA-PAPOUŠEK VLNKOVANÝ

DÉLKA LEKCE

1 vyučovací hodina

PŘED ČETBOU

- Zeptejte se dětí, jaká mají doma zvířata. Pište jednotlivé druhy na tabuli pod sebe. Na pravou stranu pak napište vedle sebe slova OBYDLÍ, KRMENÍ – vznikne tím tabulka, kterou dle návrhů dětí doplňte. Ptejte se především na to, zda a jak se o zvíře samy starají. Při více majitelích jednoho druhu nechte děti diskutovat, co je dobré napsat – třeba u obydlí psa bude jistě více variant. Možný příklad:

ZVÍŘE	OBYDLÍ	KRMENÍ
pes	bouda/dům	granule/maso
had	terárium	myši
kočka	pelíšek	kapsičky
rybičky	akvárium	krmení pro rybičky

Je možné, že někdo bude mít andulku, lekci to nijak neovlivní, hned ale můžete navázat otázkou, jak dítě a jeho rodina zjistily, jak se mají o ni starat? Pokud zde andulka nebude, zeptejte se dětí, zda by věděly, jak se o andulku starat a kde by to případně mohly zjistit.

Pokud to děti nezmíní v návrzích samy, ptejte se, zda by jim v takovém případě mohly pomoci i knihy.

- Ukažte jim knížku Natálčin andulák a ještě alespoň dvě různé chovatelské příručky. Nechte děti rozhodnout, které knihy by jim byly pro hledání rad k chovu andulky užitečné.

Vezměte knihu Natálčin andulák, připomeňte dětem příběh a ptejte se, zda bude Natálka a její rodina umět se o andulku starat – děti si třeba vzpomenou, že tatínek už nějaké znalosti o andulkách prokázal.

- Rozdejte dětem do skupinek velký papír rozdělený na dva sloupce, první je nadepsaný NATÁLČIN ANDULÁK, druhý ANDULKA-PAPOUŠEK VLNKOVANÝ. Budete si s dětmi číst, jak to bylo dál, a požádejte je, aby sledovaly, co se dozví o ptáčkovi z knížky – jak se chová, vypadá a jak o něj druzí pečují. Vše, co se dozví, ať si píšou do prvního sloupečku. Pokud budete pracovat s dětmi v první třídě, pracujte obdobně – děti se ve skupinkách dohadují, vy pak jejich návrhy zapisujete na jeden společný záznamový papír.

BĚHEM ČETBY

- Začněte číst od věty **Nemůžeme ji pustit ven...** na s. 17. Skončete na s. 18 větou ... prohlásila maminka a bylo rozhodnuto. Požádejte děti, aby si zapsaly, co se o andulce dozvěděly. Po zápisu požádejte dobrovolníky, aby zápis přečetli. Děti by měly dojít k záznamu o obydlí ptáčka.

Čtete dále až do věty: **To tatínka uklidnilo a odnesl andulku, vlastně anduláka, zase domů** na s. 19. Zase požádejte děti o zápis informací o andulákovi, připomeňte jim, že se zde dozvěděly dvě důležité věci – o tom, že je samec, a o tom, že napodobuje zvuky. Někdo třeba ještě dopíše, že se chodí k veterináři. To je samozřejmě také správná informace.

Čtete dále až do věty: **Každou chvíli se hlasitě rozesmála**. Dozvěděly se zde děti něco nového? Děti by měly dojít k faktu, že andulák dostal jméno a že se může volně proletět po pokoji. Každá skupinka si opět nejprve zapíše, k čemu došla, po sdílení si samozřejmě může informace do papíru doplnit. Sdílení neuzavírejte sdělením správného řešení, spíš opakovaně přečtete části textu, kde jsou informace obsaženy, a nechte na dětech, jak text zpracují.

Přečtete poslední část do s. 23, kde skončíte větou **A do Andyho žlutého peří šeptala tatínkovi dobrou noc**. Opět nechte děti promyslet text z hlediska hledání informací o Andym. Zde se naučil novou melodii, o napodobování ale děti napsaly již výše. Nechte na nich samých, zda toto považují za novou, nebo již zapsanou informaci.

PO ČETBĚ

- Nyní by děti měly vyplnit druhý sloupec. Ať ke každé informaci o Andym doplní, jak je to se skutečnými andulkami.

Měly by si vzít na pomoc chovatelské příručky (většinu informací děti zvládnou

vyhledat na obrázcích), popřípadě požádat o vyhledání informace na internetu. Můžete dětem pomoci návodnými otázkami: „Kde lidé chovají andulky?“ Je možné se vrátit k případnému zápisu ANDULKA na tabuli. „Liší se samec od samice, jak? Umí napodobovat zvuky?“ Zapsaly-li si děti veterináře, můžete se podívat, zda v příručkách na to téma něco najdete (nemoci, jak přenášet, zda se chodí na pravidelné návštěvy jako třeba se psy). U jména se můžete zeptat, jaká jiná jména mohou andulky dostat a kdo a proč jim ho dává. „Mohou se nechat andulky volně létat po bytě (na co je třeba pamatovat)?“

Vraťte pozornost dětem k tabuli, chybí jim v zápise nějaká k chovu důležitá informace? Je to krmení. Požádejte je, ať vyhledají, čím se andulky krmí. Papíry s informacemi od všech skupin vystavte ve třídě.

Ptejte se dětí, jak se jim pracovalo, co pro ně bylo obtížné a naopak.

- Na závěr práce můžete dětem pustit krátký dokument BBC o divokých andulkách: <https://www.youtube.com/watch?v=wyfC-MrqitWI> Je sice v angličtině, ale to nevadí. Můžete se ptát, kde na světě andulky žijí v přírodě (v záběru se objeví klokan a některé děti budou vědět, že je to zvíře z Austrálie), dále můžete děti upozornit na jednotné zbarvení – ostatní barvy vznikly šlechtěním.

Vraťte se k velkému papíru z předchozích čteních, nejprve se podívejte, co děti předvidaly na konci druhé lekce, a ověřte předpovědi, pak se zaměřte na odhady tématu z první lekce (pokud se tato aktivita již zcela nevyčerpala), zkontrolujte zatím nejasné předpovědi, postupujte jako u první lekce, kniha ještě nekončí.

Při četbě je možné užít společné čtení s vyvoláváním (části textu na očíslovaných kartičkách – viz lekce 1).

Ivona Březinová: Natálčín andulák

C

Ivona Březinová: Natálčín andulák

C

Ivona Březinová: Natálčín andulák

C

Ivona Březinová: Natálčín andulák

C

